

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه الحاق دولت جمهوری اسلامی ایران به پروتکل اصلاحات

کنوانسیون سازمان بین‌المللی آبنگاری»

مقدمه

از دیرباز تأمین امنیت در دریانوردی یکی از دغدغه‌های اصلی و البته بستر همکاری‌های دولت‌های دنیا بوده است.^۱ برای نیل به این هدف، دولت‌ها تلاش کرده‌اند با ایجاد دفتری، هماهنگی و همکاری در این خصوص را افزایش دهند. براین اساس دفتر بین‌المللی هیدروگرافی در سال ۱۹۲۱ در کشور موناکو ایجاد شد تا با تکمیل نمودن نقشه‌ها و مدارک دریایی به منظور به‌وجود آوردن امنیت و ایجاد تسهیلات بیشتر در امر کشتیرانی در جهان فضایی امن‌تر را برای دولت‌ها و البته افراد به‌وجود آورد. موفقیت‌آمیز بودن این دفتر دولت‌های عضو را ترغیب کرد تا همکاری‌ها در زمینه هیدروگرافی را در چارچوبی نهادین گسترش دهند. براین اساس سازمان بین‌المللی آبنگاری (هیدروگرافی) در سال ۱۹۶۷ تأسیس شد که امروزه ۸۴ عضو دارد.

لایحه الحاق دولت ایران به سازمان مذکور در سال ۱۳۴۷ شمسی به تصویب مجلس وقت رسید. لایحه حاضر مربوط به اصلاحات انجام شده کنوانسیون سازمان بین‌المللی آبنگاری است که در سال ۲۰۰۵ به تصویب رسیده و تاکنون لازم‌الاجرا نشده است.

ارزیابی مواد

۱. در بند «ج» ماده (۸) آمده است که «دبیرکل ... هیچ دستوری از هر دولت عضو یا از هر مرجع بیرون از سازمان ... دریافت نخواهد نمود» سؤال اینجاست که آیا تکلیف دبیرکل و کارکنان سازمان در این خصوص عدم پذیرش تنها «دستورات» است یا هر چیز دیگری که بر استقلال و بی‌طرفی وی و... تأثیرگذار باشد؟ لازم است متن از این حیث مورد بازبینی قرار گیرد که قید دستور در این بند خود مجوزی برای پذیرش هر چیزی که دستور نامیده نمی‌شود، اما بر استقلال و بی‌طرفی دبیرکل تأثیرگذار است، تلقی نگردد، به‌ویژه آنکه در انتخاب دبیرکل دولت‌های عضو از حق رأی مساوی برخوردار نیستند.

۲. بند «ث» ماده (۹) بیان می‌دارد «در مورد بندهای «پ» و «ت» این ماده و بند «ب» ماده (۲۱) زیر، عبارت «دولت‌های عضو حاضر و رأی‌دهنده» به معنی دولت‌های عضو حاضر و رأی‌دهنده‌ای است که رأی مثبت و منفی می‌دهند. دولت‌های عضو که از رأی دادن خودداری می‌کنند، به‌عنوان کشورهایی که در رأی‌گیری شرکت نکرده‌اند تلقی خواهند شد». این متن ضعیف ترجمه شده است منظور را نمی‌رساند، درحالی که در متن انگلیسی (Abstain From Voting) آمده است که معنای حقوقی آن با توجه به سیاق عبارات، دادن رأی ممتنع است، البته این بند باید این‌طور تلقی شود که کشورها عملاً از دادن حق رأی ممتنع محروم هستند که این امر با ایراد مواجه است و می‌توان آن را با افزودن قیدی نظیر «مشرط به آن که نیمی از دولت‌های حاضر و رأی‌دهنده رأی مثبت دهند» اصلاح کرد.

۱. اولین کنفرانس بین‌المللی برای ایجاد همکاری‌های بین‌المللی به سال ۱۸۹۹ بازمی‌گردد.

۳. ماده (۱۰) کنوانسیون صلاحیت همکاری سازمان را محدود به «سازمان‌های بین‌المللی که علائق و فعالیت‌های آنها مرتبط با هدف سازمان باشد»، کرده است. چنین محدودیتی فاقد وجه است به‌ویژه که در بند «ث» ماده (۲) همین کنوانسیون از «ارائه رهنمود معتبر و به‌هنگام به دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی» بدون تخصیص دادن آن به دولت‌های عضو یا دسته خاصی از سازمان‌های بین‌المللی، صحبت به میان آمده است.

۴. در ماده (۱۲) لایحه حاضر، مصونیت‌های سازمان به شرط توافق قبلی با دولت عضو به رسمیت شناخته شده است. این درحالی است که حقوق عرفی بین‌المللی، مبنای شخصیت حقوقی سازمان را شخصیت بین‌المللی سازمان می‌داند و برخورداری از مصونیت‌ها را مستلزم توافق کشور میزبان نمی‌داند. از این رو است که آرای متعددی صادر شده است که با وجود آنکه توافقی مانند کنوانسیون مزایا و مصونیت‌های ملل متحد یا توافق مذکور در این بند وجود نداشت، اما دادگاه‌ها رأی به برخورداری سازمان از مصونیت دادند.

پیشنهاد تصویب لایحه

با توجه به مراتب بالا از آنجا که در این لایحه، سازمان بین‌المللی آب‌نگاری:

۱. ماهیت فنی و مشاوره‌ای دارد و در زمینه تهیه نقشه‌ها و اسناد دریایی از کلیه مقاصد دریایی به‌منظور تحقق ایمنی ناوبری حرکت می‌کند،
۲. به‌منظور حفاظت و استفاده از محیط زیست در جهت کاهش دغدغه دولت‌های دارای ساحل، قدم برمی‌دارد،
۳. تسهیل و گسترش فعالیت‌های آب‌نگاری بین دولت‌های عضو و نیز در سطح منطقه را به‌منظور ارتقای امور علمی، فنی و ایمنی دریانوردی، در برنامه خود دارد،
۴. بهبود قابلیت، ظرفیت و آموزش دانش و فنون آب‌نگاری در سطح جهان را از جمله اقدامات خود قرار داده است،
۵. پوشش جهانی و قابلیت دسترسی به اطلاعات، داده‌ها و خدمات آب‌نگاری را تسهیل می‌کند،
۶. تصویب این لایحه پس از رفع ایرادات و ابهاماتی که هم در خود کنوانسیون و هم در برگردان متن آن به فارسی وجود دارد (نظیر بند «۲» قسمت «ج» ماده (۶) لایحه)، در چارچوب حفظ منافع ملی کشور و به‌منظور مشارکت بیشتر در همکاری‌های بین‌المللی دولت‌ها به‌منظور کمک به امنیت و توسعه بیشتر، پیشنهاد می‌شود.